

Naar Lourdes kijk je anders vanuit de rolstoel

Wie Lourdes zegt, denkt aan commercie, religieuze kitsch en – vooral – irrationeel bijgeloof. Dat mag zo zijn wanneer je als sceptische toerist enkel de buitenkant ziet. Maar niets van deze karikaturen klopt als je Lourdes beleeft zoals ik heb gedaan, tussen de zieken zelf, als mantelzorger. Vijf dagen lang was ik in het gezelschap van door het leven gekwetste en verwonde mensen die hunkeren naar bemoediging en heling. De bedevaart als therapie van het hart, en die gaat dieper dan ik had gedacht. "Ik ken geen plaats in de wereld waar zoveel zieken en rolstoelen zijn en waar er tegelijk zo veel vreugde en positiviteit is", zegt de Antwerpse hoogleraar huisartsgeneeskunde Johan Wens, die zich vrijwillig inzet voor de medische zorg.

In de week van 18 juli is Lourdes gedeeltelijk ingepalmd door Vlamingen, vanwege de jaarlijkse bedevaart van de bisdommen Brugge, Gent, Antwerpen en Hasselt, en van de beweging Samana (het vroegere Ziekenzorg). In totaal zo'n 3.500 deelnemers waarvan een kwart zorgbehoevenden, zoals een grote groep jongeren met een beperking uit Brugge.

De logistieke mobilisatie die de massale verplaatsing van zoveel mensen met zware ziekte en handicaps met zich meebrengt, met al die rolstoelen en hulpmiddelen, is ronduit spectaculair.

De risico's zijn niet min. Toch verloopt de operatie nagenoeg vlekkeloos, dankzij een uitgekende strategie en de tomeloze inzet van honderden vrijwilligers, waaronder verbazend veel jonge brancardiers. Die bovendien zélf betalen voor hun reis en verblijf.

Ik verblijf in de *Accueil Notre Dame*, een gebouwencomplex op het domein zelf, speciaal bedoeld voor zorgbehoevende pelgrims, met aangepaste infrastructuur en alle nodige voorzieningen. Het gebouw is mooi gelegen. Je

hebt een uitzicht op de hele site: de snelstromende rivier, daarachter de rotswand met de grot waarin het straatarme meisje Bernadette (14) in 1858 de verschijning van Maria zag, en de plek waar ze met de blote handen een bron openlegde. Op de achtergrond het majestueuze berglandschap van de Pyreneeën.

Of je in het verhaal van de verschijningen gelooft of niet, je moet erkennen dat de schitterende encenering bijna niet toevallig kan zijn. Wie verzint zoiets? Op één plek zie je drie oersymbolen bij elkaar: water, rots en vuur. De snelstromende bergrivier die je zorgen (en zonden) meeneemt, de klaterende bron als teken van zuivering en nieuw leven, de rots als symbool van geloof en vertrouwen, het vuur van de talloze brandende kaarsen van bezieling en hoop ...

Maria staat model voor allesomvattende liefde en mededogen, bij wie iedereen beschutting kan zoeken voor zijn zorgen of ellende. “Komt allen tot Mij die belast en beladen zijt, ik zal u rust geven voor uw ziel”: deze uitspraak van Jezus krijgt hier een heel concrete invulling. Toch zijn heel wat pelgrims en vrijwilligers absoluut niet kerkelijk of gelovig, hebben geen boodschap aan dogma’s of theologie. Ze voelen zich wel aangetrokken door de verhalen en de ervaring, de onvoorwaardelijke aanvaarding en samenhangigheid over alle verschillen heen.

Lourdes biedt zeer zintuiglijke en emotioneel geladen religie en ritueel. Vandaar de vijf miljoen bezoekers per jaar,. Het bedevaartsoord krijgt steeds meer een multiculturele kleur, met opvallend veel Afrikanen en Indiërs, pelgrims uit Vietnam en Zuid-Korea, zelfs China ... Ik zie ook een grote groep Brazilianen fier zwaaien met hun vlag.

Overigens is alles hier gratis. De omhalingen zijn vrijblijvend en enkel voor de kaarsen wordt een adviesprijs gevraagd.

“Hier word ik blij”

De diversiteit van de 70 gasten in mijn verblijf is even groot als er chronische ziekten zijn. Wim (48), die na een hersenbloeding verlamd is aan de benen, Lia (52) een poetsvrouw bij wie vijf jaar geleden MS werd gediagnosticeerd en die nu al in een rolstoel zit, een lerares met jongdementie...

Katrien (63) heeft longkanker “hoewel ik nooit in mijn leven gerookt heb en altijd gezond geleefd en veel gefietst”. Zeven jaar geleden is bij haar één long weggenomen maar onlangs is ook in de andere long een tumor aangetroffen. “Binnenkort starten ze met bestralingen. Een kwestie van leven of dood. Hier put ik vertrouwen.”

Myriam (43) lijdt aan het chronisch vermoeidheidssyndroom (CVS) en onverklaarbare zenuwpijnen. Leo revalideert van een zware hartoperatie. “Ik had aan de dokter gevraagd of ik naar Lourdes mocht,” vertelt hij. “‘Je *mag* niet alleen, je *moet!*’ had hij geantwoord.”

Sommige bedevaarders die ik toevallig ontmoet, komen uit dankbaarheid of om een belofte in te lossen. Zoals een koppel uit Heverlee, van wie de man in 2017 met pancreaskanker werd opgenomen en die een intensieve chemotherapie onderging die echter mislukte. “Ik was opgegeven”, vertelt hij. Dankzij een behandeling met innovatieve chemotherapie in Frankfurt, die zijn vrouw op het spoor was gekomen, is onlangs een remissie vastgesteld. “De kanker is weg.”

Herman (67) uit De Haan verloor zijn vrouw en 42-jarige dochter aan kanker en woont nu alleen. “Zonder Lourdes zou ik het niet hebben overleefd”, zegt hij met tranen in de ogen, terwijl we aan de grot staan waar net een viering begonnen is. “Hier vind ik de kracht. Hier word ik blij.”

De zwaksten eerst

Onze samenleving dweept met het ideaal van gezondheid en fitness, het perfect afgetrainde lichaam. Of met de succesgeneeskunde van topdokters en spoeddiensten. Mislukking, ziekte en pijn houden we liever op afstand, buiten ons blikveld. Tot de realiteit ons inhaalt.

Mislukking, ziekte en pijn houden we liever op afstand, buiten ons blikveld. Tot de realiteit ons inhaalt.

In Lourdes geldt het omgekeerde. Hier staan de zieken in het middelpunt en worden zij “als koningen” ontvangen. Bij alle plechtigheden en activiteiten hebben zij absolute voorrang. Ieder van hen wordt persoonlijk omringd met aandacht, zorg en affectie. Schaamte hoeft hier niet. “Je mag hier zijn wie je

bent.” Vandaar dat de sfeer in de *Accueil* verbazend opgewekt is. Mensen delen met elkaar hun vaak tragische verhalen, maar er wordt ook veel gelachen aan tafel.

Geen enkele moeite is de vrijwilligers te veel. Dag en nacht staan artsen en verpleegkundigen paraat. Ook de keuken en de bediening aan tafel wordt door vrijwilligers gedaan, waaronder advocaten, ingenieurs, architecten, brandweermannen en een rechter.

Zeker de alleenstaanden, die vaak lijden onder eenzaamheid, ervaren deze menselijke aandacht en zorg als een weldoend bad. Zoals Paul (62), een voormalige bankdirecteur met beenprotheses en chronische pijn. “De warmte die van de vrijwilligers uitgaat is onbetaalbaar, hoewel ze gratis werken en een week van hun vakantie opofferen. Hier kunnen de verpleegkundigen tijd voor je maken, anders dan in de ziekenhuizen.

Ik mag hier mijn volwaardige zelf zijn, zonder beperking.

Dat geeft me een boost van nieuwe energie waarmee ik enkele maanden verder kan. Het kruis op mijn schouders weegt lichter, ik kan mijn rug weer rechten!”

“Andere wereld”

Eén van die vrijwilligers is Leen Claes (24) uit Vosselaar, een industrie-apotheker bij Janssen Pharmaceutica. “Mijn werk als kwaliteitscoördinator is heel klinisch en aan regels gebonden, zonder veel sociaal contact”, vertelt ze. “Bij de zieken in Lourdes heb ik een andere wereld leren kennen, die van menselijke warmte. Ik kan hier mensen leren kennen die ik anders nooit zou zien. Ik heb hier ook een andere dimensie van mezelf ontdekt. Toen ik vorig jaar voor ’t eerst kwam, zegden mensen mij dat ik zo goed kan *luisteren*. Dat ze aan mij hun levensverhaal kunnen toevertrouwen – en daar heel dankbaar voor zijn.”

Of de confrontatie met al dat lijden dat mensen kunnen meemaken niet deprimerend is? Leen: “De gasten hier hebben inderdaad van alles meegemaakt maar zijn er niet door verbitterd. Ze krijgen hier rust voor hun

ziel en nieuwe hoop. Dat is voor mij het wonder van Lourdes: de levensvreugde ondanks het lijden.”

Wat met het religieuze karakter van Lourdes? “Het geloof is niet mijn eigenlijke drijfveer. Ik beleef zingeving op mijn eigen manier maar sta open voor wat op mij afkomt, ook hier. Of de verschijningen echt zijn of niet, daar sta ik niet bij stil, het is de beleving die telt. Het mooie aan de processies en rituelen – zoals de handoplegging – is dat ze mensen samenbrengen. Ieder kan ze op zijn eigen manier beleven.”

“Als ik aan vrienden vertel dat ik in Lourdes geweest ben, kijken ze me verbijsterd aan: waar kom jij nu mee af? Mijn antwoord: je moet het gewoon *zien* om te geloven. De ervaring van zo’n week vrijwilligerswerk met de zieken is moeilijk onder woorden te brengen. Ik zou het iedereen, die een warm hart heeft, aanbevelen. Je verdient er niets mee, maar de dankbaarheid die je terugkrijgt is niet in geld uit te drukken.”

“Gunstige invloed op de gezondheid”

Johan Wens (57) is al 33 jaar huisarts in Ekeren en sinds ruim 20 jaar werkzaam aan de Universiteit Antwerpen waarvan de laatste 10 jaar als hoofddocent huisartsgeneeskunde.. Als onderzoeksleider is hij betrokken bij ‘Eliza’ – *Eerstelijns- en Interdisciplinaire Zorg Antwerpen*.

“Ik ben hier als 14-jarige voor het eerst geweest met mijn ouders die een reis hadden gewonnen. Van die ervaring is in de jaren nadien altijd iets blijven hangen. Toen ik vernam dat de bedevaartorganisatie een huisarts zocht, heb ik dan ook mijn kandidatuur gesteld. Niet vanuit geloof, maar omdat ik iets zou kunnen betekenen voor mensen. Intussen ben ik hier al voor de 24ste keer.”

“Als arts ben je hier altijd beschikbaar. Grote interventies moet ik zelden doen, behalve één keer een reanimatie. Het gaat erom dat je altijd aanspreekbaar bent. Ik ben hier gewoon vanuit mijn *zijn*, niet omdat ik dingen moet *doen*.”

“Ik ken geen plaats in de wereld waar zoveel zieken en rolstoelen zijn en waar er tegelijk zo veel vreugde en positiviteit is. Iedereen heeft zijn miserie en toch zie je blije gezichten.”

Wat met de mirakels? Tot dusver zijn 70 genezingen als “medisch onverklaarbaar” erkend, met als één van de meest recente die van Jean-Pierre Bély, een verpleger die totaal verlamd was als gevolg van multiple-sclerose.

Johan Wens: “Ik spreek me daar niet over uit. Het gaat wel om heel bijzondere verhalen die op zijn minst tot nadenken stemmen. Toch komen de meeste mensen niet naar hier in de hoop op genezing. Wat niet wil zeggen dat er helemaal geen verband is, het is geen alles of niets-verhaal.

De kracht van de geest - positief of negatief - is immers niet te onderschatten.

Dat psychosomatische aspect wordt almaar belangrijker in de gezondheidszorg van vandaag. We beseffen steeds beter dat emoties en levenshouding de fysieke gezondheid beïnvloeden.”

“Daarom – en ook vanuit mijn ervaring – durf ik zeggen dat de bedevaart een heel gunstige invloed heeft op de gezondheid. Ook van zieken, omdat ze hun ziekte op een andere manier beleven, minder verkrampd. Een feestelijke viering met 20.000 aanwezigen, zoals je die hier kunt meemaken, *doet* iets met je. Het intense samenzijn op zich geeft al een boost van positieve energie.”

Johan Wens vindt dan ook dat Lourdes niet zo passé is als in Vlaanderen wordt gedacht. “Mensen lopen storm voor mindfulness, yoga, psychotherapie en oosterse meditatie, omdat ze een leegte ervaren en zoeken naar betekenis voor hun leven, een diepere dimensie, innerlijke rust. Geestelijke gezondheid is onze grootste uitdaging vandaag, steeds meer ook bij kinderen en jongeren. De dimensie van het hart en van menselijke verbondenheid is in onze cultuur al te lang verwaarloosd, alsof alleen het verstand en het ego ertoe doen. Daar betalen we een prijs voor. Lourdes biedt een therapie aan. Ik hoop dat ook jonge mensen hun vooroordelen opzijzetten en hun weg vinden naar deze springlevende spirituele energiebron.”